

VaHa-projekti

Vapauteen hallitusti

TOIMINTAKERTOMUS 2014

VaHa-projekti Gummeruksenkatu 13 40100 JYVÄSKYLÄ

www.vaha-projekti.fi

VaHa-projekti

Toimintakertomus 2014

Taustaa ja tarpeita

Useissa Jyväskylän seudulla toimivissa päihde-, mielenterveys- ja sosiaalista tukityötä tekevissä yhdistyksissä kohdataan vapautuvia vankeja. Kokemus on ollut, että nämä kohtaamiset tapahtuvat usein liian myöhään, vapautumisen jälkeen, henkilön elämäntilanteiden ja arjen jo kriisiytyttyä.

Järjestöissä oli myös hyviä yksittäisiä tapauksia, joissa vapautumista oli valmisteltu, tukea esimerkiksi päihdeongelmaan, rakentaviin yhteisöihin kiinnittymiseen ja asumiskysymyksiin oli annettu. Vapautujan kannalta oli saatu aikaan onnistunut vapautuminen ja rikokseton elämäntapa oli alkanut muotoutua.

Neljä järjestöä päätti vuonna 2011 yhteistyönä hakea Raha-automaattiyhdistykseltä avustusta projektille, jossa asiakas- ja verkostotyön keinoin Jyväskylän seudulle kehitetään hallitun vapautumisen toimintamalli. Hakemus ei tuottanut tulosta vuodelle 2012, jolloin järjestöt päättivät hakea projektiaavustusta uudestaan. Toiselle hakukierrokselle oli tullut vielä yksi järjestö lisää yhteistyöverkoston. Toinenkaan hakukierros ei johtanut tulokseen. Järjestöissä päätettiin vielä kolmannen kerran hakea avustusta. Raha-automaattiyhdistyksen kanssa käytyjen keskustelujen perusteella projektisuunnitelmaa ja hakemusta muokattiin. Tästä seurasi, että avustus myönnettiin vuodelle 2014 kolmivuotisena projektina, kuitenkin hakemukseen nähden summaltaan pienempänä ja kestoltaan lyhyempänä.

Suunnitelmat ja laskelmat tarkennettiin vuoden 2014 alussa ja projekti käynnistyi saman vuoden maaliskuun alussa viiden järjestön yhteistyönä.

Projektissa ovat mukana: Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniryö ry projektin hallinnoijana, hoidollisen- ja tuetun asumisen tarjoajana Jyväskylän yksikössä. Jyväskylän Katulähetys ry tuetun asumisen ja työllistämiseen liittyvien palveluiden tarjoajana. Kuiville Pyrkivien Tuki ry tuetun asumisen tarjoajana. Mielenterveysyhdistys Kello ry toiminnallisten- ja vertaisuuteen perustuvien toimintojen tarjoajana. Vaajakosken Suvanto ry päiväkeskus- ja työllistämiseen liittyvien toimintojen tarjoajana sekä projektin koordinoijana.

Projektin tavoitteet ja osatavoitteet vuodelle 2014

VaHa-projektilla on kolmitahoinen päätavoite:

Luoda viiden järjestön yhteistyönä Jyväskylän seudulle pysyvä toimintamalli. Toiminta kehittää järjestöjen ja yhteistyöverkoston ammattitaitoa ja keskinäistä yhteistyötä. Ensisijaisesti tukea ja toteuttaa valmisteltuja hallittuja vankiloista vapautumisia.

Osatavoitteina vuodelle 2014:

Vankilayhteyksien luominen, asiakastyön käynnistäminen, järjestöyhteistyön käynnistäminen ja verkoston kokoaminen julkisen sektorin suuntaan.

Projektin käynnistyminen ja toimintamuodot vuonna 2014

Projektin käynnistävänä elimenä toimi yhteistyöjärjestöjen edustajista muodostettu työryhmä, joka nimesi varsinaisen ohjausryhmän, johon kuuluvat:

Puheenjohtajana Markku Mäkinen, jonka eläkkeelle jäätyä tilalle tuli Jouko Vuorenniemi Kan ry, Armas Laatinen KPT, Ilkka Rautiainen Mty Kello ry, Usko Hintikka ja Pekka Arposuo Jklkl ja Seppo Riikonen Vaajakosken Suvanto ry.

Ohjausryhmä varasi mahdollisuuden laajentaa kokoonpanoa asiantuntijajäsenillä tai kutsua heitä mukaan yksittäisiin kokouksiin. Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa vuonna 2014.

Tarkennettujen talous- ja toimintasuunnitelmien pohjalta avustus mahdollisti toiminnalliset- ja toimitilakulut huomioiden kahden kokoaikaisen ja yhden 25 % henkilön palkkaamisen projektiin. Työntekijät sijoituivat kolmeen eri järjestöön. Projektille vuokrattiin pieni toimisto Jyväskylän katulähettyksen nuorisotalon yhteydestä osoitteesta Gummeruksenkatu 13. 40100 JYVÄSKYLÄ.

Projektityö käynnistyi yhteistyövankeille suunnatulla toiminnan esittelyllä. Pääasiassa vankilatyötä tekevä projektityöntekijä ja projektipäällikkö kävivät esittelemässä projektin toimintaa työntekijöille kahdeksassa eri vankilassa, joissa Jyväskylän seudulta kotoisin olevat henkilöt suorittavat vankeusrangaistuksiaan.

Alkuvaiheessa tieto projektista vapautuville vangeille kulkee pääsääntöisesti vankiloiden sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien kautta. Heillä on kokemus ja mahdollisuus seurata vankeusaikana, ketä kyseinen tukitoiminta hyödyttäisi ja kuka ilmaisee motivaationsa sitoutua hankkeeseen.

Projektille toteutettiin yleisesite ja avattiin kotisivut www.vaha-projekti.fi

Tärkeimmät tuotokset ensimmäisenä projektivuonna

Vankilayhteistyö:

Yhdeksään yhteistyövankeeseen, joissa Jyvässeudun vankeja on tavattu sijoitettuna, on syntynyt kiinteä yhteydenpito. Vankilat ovat: Kuopion, Sukevan, Pelson, Laukaan, Naarajärven, Vaasan, Pyhäselän, Sulkavan ja Kylmäkosken vankilat

Tämä yhteydenpito ja vankiloiden työntekijöiden toimenpiteet ovat mahdollistaneet kontaktit projektista kiinnostuneisiin vankeihin.

Vankilakäyntejä yhteensä 37

Esittelyjä vankiloiden henkilökunnalle 8

Haastateltuja vankeja 64

Projektin toimenpiteiden kautta koepauteen tai vapauteen haettuja 13 henkilöä. Vankiloissa projektin toimintaan kirjattuja henkilöitä 30.

Järjestöyhteistyö:

Projektijärjestöjen henkilökunnalle ja läheisille sidosryhmille järjestettiin kaksi koulutuspäivää. Ensimmäisessä esiteltiin VaHa-projekti ja pohdittiin vapautumisen mukanaan tuomia ilmiöitä järjestöissä.

Toisessa koulutuksessa paneuduttiin vankeuden olemukseen, historiaan ja seikkoihin, joita tulee huomioida vapautuvien vankien kanssa työskennellessä.

Jälkimmäisessä tilaisuudessa kouluttajana toimi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yliopettaja Matti Laine.

Kumpaankin koulutukseen oli pyydetty ulkopuolinen havaintoja tekevä arvioija, joilta saatiin lyhyet raportit koulutustilanteen kulusta ja onnistumisesta.

Toiminta vapautuvien vankien kanssa

Projektissa pidetään tärkeänä käytännön perustyötä vapautuvien vankien kanssa. Yhteydenpito alkaa vankeuden aikana, riittävän varhain ennen vapautumista. Riittävän pitkä aika ennen vapautumista antaa vangille mahdollisuuden sisäistää sitoutumisen merkitystä. Samoin vapautumiseen liittyvät yhteydenotot, jotka liittyvät asumiseen, toimeentuloon, työhön, opiskeluun, perheasioihin jne. käynnistetään jo vankilassa olon aikana tai mahdollisten lomien yhteydessä.

Projektin toimet sijoittuvat vankilan henkilöstön ja yhteiskunnan palveluiden välimaastoon, eivätkä korvaa niitä. Vapautujat kokevat yhteiskunnan palvelujärjestelmän tällä hetkellä vaikeasti saavutettavaksi pirstaleisuuden ja toisaalta paikallisen keskittämisen vuoksi.

Tärkeä osa-alue vapautuneen henkilön kohdalla on päivätoiminta eli mikä ryhmittää arkea. Koevapauteen tulevilla se on osa suunnitelmaa ja näin ollen onnistuessaan tukee hyvin elämänhallintaa. Suoraan vapauteen tulevilla on vaarana jäädä ikään kuin polkemaan paikalleen ja kokea olevansa eristyksissä. Tärkeänä yhteistyökumppanina on ollut Jyväskylän Katulähetysten, Raha-automaattiyhdistyksen avustama Kannustin-projekti, johon usealla vapautuneella on ollut mahdollisuus sijoittua rakennusalan työtehtäviin erityisesti kuntouttavan työtoiminnan järjestelmän avulla.

Projektin toimien kautta etsitään entisestä sosiaalisesta ryhmästä poikkeavia rakentavia yhteisöllisiä toimintoja. Esimerkkinä seurakunnissa toimivat ryhmät, järjestöjen tarjoamat toiminnat vaikkapa liikunnan tai musiikin harrastamisen piirissä.

Projektin ensimmäisen toimintavuoden jälkeen ko. toiminnan kautta vapautuneita on 13 henkilöä. Näiden vapautumisten kautta alkaa kertyä kokemuspohjaista tietoa onnistumisista ja niistä toimintatavoista, jotka eivät ole toimineet. Samoin tarkastellaan vertaistuen toimivuutta ja vaikutuksia. Auttaako vertaistuki arjessa selviytymistä vai määrittääkö se edelleen henkilön asemaa entisenä vankina.

Asuntoja vapautujille on järjestynyt Kuiville Pyrkivien Tuki ry:n asuntokannasta tai Jyväskylän Katulähetys ry:n vapautuville vangeille kohdennetusta Ray- tai Ararahoitteisesta asuntokannasta. On myös ns. vapaille asuntomarkkinoille asumaan vapautuneita henkilöitä.

Keskeiset tulokset ensimmäisenä toimintavuonna

Vankilatyö

Tuloksena ensimmäisen vuoden osalta voidaan pitää vankiloiden sosiaalityötä ja ohjausta suorittavan henkilökunnan keskuudessa syntyneitä voimakasta kiinnostusta projektia kohtaan. Tämä poiki esittelyvaiheen jälkeen runsaasti yhteydenottoja. Useassa tapauksessa työntekijät olivat keskustelleet sellaisten vankien kanssa joiden elämäntilannetta ja elämänmuutoksen etsintää projektin toiminta voisi tukea. Nopeassa tahdissa syntyi tiivis yhteydenpito vankiloiden kanssa ja vapautuja oli aina itse luonnollisesti mukana tuomassa esille vapautumiseensa liittyviä toiveita ja haasteita. Näin vapautumista voidaan katsella useasta näkökulmasta käsin. Samoin käynnistetään vapautumisen valmistelutyö, joka vaatii usein lukuisia yhteydenottoja vankilan ulkopuolisiin toimijoihin vangin ja vankilan työntekijöiden toimesta.

Järjestötyö

Yhteistyöjärjestöjen työntekijöiden keskuudessa oli havaittavissa projektin käynnistyttyä erilaisia reaktioita, jotka saattoivat olla hyvin erisuuntaisia riippuen järjestön tai yksikön nykytilasta ja historiasta.

Toisaalla saatettiin kokea, että tätä me olemme jo tehneet, mutta siihen ei ole ollut resurssia ja toisaalla tätä me olisimme tarvinneet jo aikaisemmin. Eli projektin tarve järjestöjen näkökulmasta nousi myös hyvin esille.

Varautuneisuutta ja arkuutta projektin kohderyhmää kohtaan oli vähäisessä määrin havaittavissa. Kuitenkin usein huomataan, että olemme työskennelleet heidän kanssaan jo aikaisemmin, mutta koska vankilataustasta ei erityisesti ole keskusteltu, niin siihen ei ole myöskään reagoitu huomioon otettavana erityispiirteenä.

Projektin koulutustilaisuudet ja kanssakäyminen järjestöjen työntekijöiden kanssa ovat selkeyttäneet suhtautumista työskentelyyn vapautuneiden vankien kanssa. Projektin myötä nostetaan myös esille se, ettei vankilataustaa leimaavana asiana pidetä yllä, vaan suuntaudutaan perus arkea kohti leimautumista välttäen.

Näkyvyys

Projektista tai projektin työntekijöistä on ollut useita artikkeleita yhteistyötahojen lehdissä. Yleisradion Keski-Suomen aluetoimitus uutisoi hankkeesta TV:ssä ja radiossa. Uutisointi perustui toimittajan paikallaoloon projektin ensimmäisessä koulutuspäivässä ja vierailuun yhdessä yhteistyöjärjestön asuntoyksikössä.

Tulosten mittaaminen ja arviointi

Vuosi 2014 oli hankkeen aloitusvuosi. Mittaus ja arviointi kohdistuu näin ollen lähinnä kontaktien saamiseen ja syntymiseen. Onko toiminnalle tärkeät ryhmät saavutettu ja heihin yhteys muodostunut?

Taho	Tavoite	Määrä	Arvio onnistumisesta
Yhteistyöjärjestöt	Tiedottaa järjestöissä toiminnasta	Kaksi koulutuspäivää v. 2014. Osallistujia 22 ja 42	Kumpaankin päivään pyydettiin ulkopuolinen henkilö, joka kirjoitti laajemman arvion päivän onnistumisesta
Yhteistyövankilat	Tiedottaa hankkeesta vankiloiden työntekijöille	Tiedotustilaisuus, joihin osallistui 6-15 työntekijää 8:ssa vankilissa.	Kokemukseen perustuen vastaanotto oli erittäin hyvä ja innostunut.
Vapautuvat vangit	Saada tieto niille vangeille, joiden vapautuminen lähestyy	Vankilan työntekijöiden kautta valikoitui haastatteluihin 64 vapautujaa. Heistä 30 kirjattiin hankkeen ja 13 siirtyi vuoden aikana koevapautteen tai vapautui.	Haastateltavien suuri määrä yllätti ja vapautuneiden määrä oli arvioitua suurempi.
Rikosseuraamuslaitos, alueen yks-toimisto*	Tiedottaa hankkeesta paikallisen yks-toimiston henkilöstölle	Hanke esiteltiin työntekijöille ja asiakasyhteistyötä oli runsaasti	Tiedotustilaisuus olisi pitänyt pitää varhaisemmassa vaiheessa
Kunta / kaupunki	Koska tavoitteena on pysyvä toimintamalli kuntasektorin tietoisuus toiminnasta on tärkeä		
Työllisyydenhoito	Työvoimaviranomaisten mukaan saanti toimintaan		Työvoiman palvelukeskuksen toimet on saatu jokaiselle vapautuneelle
Julkisuus	Hanke tarvitsee kohdennettua julkisuutta	Paikallinen Yle TV sekä radio uutisoivat toiminnasta. Yhteistyötahojen julkaisuissa juttuja.	Julkisen sektorin suuntaan tiedotus haasteellista toimintaympäristöjen muutoksen vuoksi.

*Rikosseuraamuslaitoksen Jyväskylän Yhdyskuntaseuraamustoimisto.

Haasteet ja ongelmat

Käynnistymisvuonna 2014 ei törmätty erityisiin vaikeuksiin. Jonkinlaisena haasteena ja kysymyksenä nousi joidenkin järjestöissä asiakastyötä tekevien työntekijöiden kokemus tai ajatus siitä, että ajavatko projektin toiminnan kautta tulevat asukkaat jollakin tapaa ohituskaistaa perusasiakkaiden ohitse. Tätä oikaistiin mm.

järjestötyöntekijöille suunnatuissa koulutuksissa korostamalla, että projektin asiakkaat ovat tasavertaisessa asemassa muihin asukkaisiin nähden.

Järjestöjen yksiköillä on omista erityispiirteistä johtuen erilaiset valmiudet ja edellytykset ottaa vastaan juuri vankilasta vapautuneita henkilöitä.

Yhtenä haasteena on kehittää vankiloiden kanssa yhteistyössä näkemystä siitä, että vapautumista valmistelevaan yhteistyöhön olisi riittävästi aikaa, minimissään kolme kuukautta ennen vapautumista tai koevapauteen siirtymistä.

Tulevaisuusnäköymän muodostuminen

Projektin käynnistysvuonna on jo hyvällä tavalla nähty, että järjestöjen yksiköt ottavat kantaa ja selkeyttävät toimintaansa vapautuvien vankien kanssa tehtävään työskentelyyn. Toiset yksiköt toteavat, että heidän toimintatapansa ei ole sopiva kyseiselle kohderyhmälle ja toiset yksiköt puolestaan kehittävät edelleen toimintaansa ko. ryhmän tarpeiden suuntaan.

Näin ollen toimintakäytäntöjen voi katsoa jo kehittyneen ja muutoksen alkaneen.

Juurruttaminen

Juurruttaminen alkaa varsinaisesti toisena projektivuonna. Juurruttamisen perustaksi on kuitenkin koko ajan seurattu sosiaali- ja terveyspalveluiden yhdistämispyrkimyksiä, eli Sote-ratkaisun vaiheita. Lisäksi projekti antaa loistavat mahdollisuudet tunnustella ja valmistella työn jatkumista projektijärjestöissä ja verkostojen toiminnoissa.

Tulosten hyväksikäyttö

Tuloksien hyväksikäyttö ei projektin vaiheesta johtuen ole vielä ollut vahvasti esillä.

Kuitenkin esimerkkinä jo tässä vaiheessa kyseisen kohderyhmän kanssa työskentelystä voidaan toimittaa materiaalia yksiköihin ja lisätä se esimerkiksi perehdytysmateriaaleihin.

Toiminnan anti

Vajaan käynnistysvuoden aikana kokemus hankkeen annista on ollut positiivinen.

Kohderyhmä, vapautuvat pitkäaikaiset, monikertaiset vangit ovat olleet erittäin kiinnostuneita toiminnasta.

Kokemus vankiloiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä on ollut innostava ja vankilat ovat ottaneet toiminnan todella hyvin vastaan.

Rikosseuraamuslaitoksen yks-toimiston kanssa on ollut hyvä yhteistyö asiakastapausten pohjalta ja työntekijätasolla.

Hankkeen yhteistyöjärjestöissä toiminta on herättänyt mielenkiintoa, käynnistänyt ajatustenvaihtoa ja toimintojen uudelleentarkastelua.

VaHa-projekti

Gummeruksenkatu 13. 40100 JYVÄSKYLÄ

www.vaha-projekti.fi

Kari Lahti, projektipäällikkö, asiakastyö

Sakari Phlaja, vankilayhteydet, asiakastyö

Ari Kivinen, asumiskysymykset, asiakastyö